

O pokore

*Kto sa povyšuje, bude ponížený,
a kto sa ponízuje, bude povýšený.
(Lk 18, 14)*

Spasiteľ nám nemohol jasnejšie a presnejšie ukázať, ako veľmi musíme byť v našich myšlienkach, slovách a činoch pokorní, ak chceme dosiahnuť nebeskú slávu. On bol kedysi svedkom toho, ako sa ľudia chválili svojimi skutkami, pričom tým ponížovali iných, a preto im vyrozprával podobenstvo o farizejovi a mýtnikovi, ktorí prišli do chrámu, aby sa modlili. Farizej stál a modlil sa takto: „Bože, ďakujem Ti, že nie som taký zlý, ako iní ľudia – vydierači, nespravodlivci, cudzoložníci alebo aj ako tento mýtnik. Postím sa dva razy do týždňa, dávam desiatky zo všetkého, čo mám“. A mýtnik stál vzadu, dokonca sa neodvážil pozdvihnúť oči k nebu, iba sa bil do prs a hovoril: „Bože, buď milostivý mne hriešnemu“ (por. Lk 18, 10-13).

Modlitba farizeja je plná pýchy a nadutosti. On neďakuje Bohu za milosti, nemodlí sa, iba sa vychvaľuje a vysmieva z blížneho, ktorí sa modlí vedľa neho. Preto Pán odpúšťa hriechy mýtnikovi, a farizej naopak – taký zaslúžilý a čnostný vo vlastných očiach – vracia sa domov s novými hriechmi a v nemilosti Boha. Pokora mýtnika – aj napriek tomu, že je hriešny – viac sa páčila Bohu, ako všetky zdanlivé zásluhy pyšného farizeja. Na mýtnikovi sa splnili slová Žalmistu: *Zhliadne na modlitbu ponížených a nepohrdne ich prosbami* (Ž 102, 18).

Keď Pán Ježiš povedal toto podobenstvo, ešte dodal slová, ktoré sme uviedli na samom začiatku: *Kto sa povyšuje, bude ponížený, a kto sa ponízuje, bude povýšený*. Táto Kristova veta nepozná výnimky. Ona je potvrdením iných miest Písma svätého, napr. slov proroka Jeremiáša, ktorý hovorí: *Strach, čo si šíril, ťa sklamal aj pýcha tvojho srdca, čo bývaš v trhlinách skál, obsadzujúš vysoké kopce. Postav si hniezdo vysoko sťa orol, zrutím ťa odtiaľ* – hovorí Pán (Jer 49, 16). Žiadna iná cesta okrem pokory nevedie do slávy budúceho života – lebo, ako hovorí mudrc Pánov: *Slávu predchádza pokora* (Prís 15, 33). Bez tejto peknej, nekonečne cennej čnosti pokory, tak ako bez krstu – nevojdete do neba. Zamyslime sa dnes nad tým, prečo sa máme starať o túto čnosť. Najprv dokážem, že ak naše skutky budú pozbavené pokory, tak sa nebudú páčiť Bohu a nezískame zásluhy pre život večný. Po druhé, ukážem, ako mnoho príležitostí máme, aby sme sa v tejto čnosti cvičili.

I.

V čom spočíva táto pekná čnosť, ktorá je nám taká potrebná, ako krst po dedičnom hriechu, a po ťažkom páde sviatosť pokánia? Sv. Bernard, ktorý zavrhol bohatstvo, pozemské radosti, rodičov i priateľov, a potom sa vybral do lesov medzi divé zvieratá, aby týmto spôsobom konal pokánie za svoje hriechy - hovorí, že táto čnosť nám dáva poznať seba samých, učí nás pohrdať sebou a neteší sa z pochvál, ktorých sa nám dostane.

Ak chceme, aby to, čo robíme, malo zásluhy pre život večný, nutne potrebujem pokoru! Ježiš Kristus hovorí, že bez pokory, podobne ako bez krstu, neobsiahneme život večný. Sv. Augustín to vyjadruje týmto spôsobom: *Ak sa ma spýtate, aká je prvá čnosť kresťana, odpoviem vám, že pokora; ak sa ma spýtate, aká je druhá čnosť – poviem, že pokora; ak sa spýtate, aká je tretia čnosť – znovu odpoviem, že pokora. A vôbec, koľkokrát mi položíte takúto otázku, toľkokrát dostanete tú istú odpoveď*.

Ak je pýcha matkou všetkých hriechov – *Počiatkom každého hriechu je pýcha, kto sa jej*

pridíža, je plný zlorečených činov (Sir 10, 15) – pokora zasa opačne: rodí všetky čnosti. Keď budete mať pokoru, budete sa páčiť Bohu a spasíte svoju dušu; bez nej – všetky ostatné vaše čnosti budú ničím. Sväté Evanjelium hovorí, že niektoré matky privádzali svoje deti k Ježišovi, aby ich požehnal. Apoštolovia ich nechceli k Spasiteľovi pustiť. Pánu Ježišovi sa to nepáčilo, preto povedal: *Nechajte maličkých prísť ku mne; takým totiž patrí nebeské kráľovstvo*. Potom ich bral na ruky a požehnával. – Prečo sa Pán Ježiš tak úprimne venoval deťom? Lebo deti sú pokorné, jednoduché a niet v nich zvrátenosti. Ak teda chceme, aby aj s nami podobne zaobchádzal, buďme vo všetkých našich záležitostiach pokorní a prostoduchí. Táto pekná čnosť spôsobila, ako hovorí sv. Bernard, že Odveký Otec so záľubou pozrel na Najsvätejšiu Pannu Máriu. A ak, podľa toho istého svätca, toto panenstvo Márie nasmeroval k nej Boží zrak, tak samotné vtelenie spôsobila predovšetkým jej pokora. Ak je svätá Panna dnes Kráľovnou panien, tak je aj kráľovnou pokorných. Svätá Terézia z Avily sa kedysi pýtala Boha, prečo sa skôr Duch Svätý daroval tak ľahko niektorým postavám Starého zákona (napríklad Prorokom či patriarchom) a zjavoval im svoje tajomstvá, a teraz nekoná týmto spôsobom. Pán jej odpovedal, že tamtí boli pokorní, naproti tomu dnešní ľudia majú srdcia dvojaké, plné pýchy a prázdnoty. Boh ich teda nemiluje tak, ako miloval čestných prorokov a patriarchov, ktorí sa vyznačovali prostotou a pokorou srdca. Sv. Augustín hovorí: *Ak sa hlboko ponížite a uznáte, že ste ničotou a nič si nezasluhujete, tak Boh vám štedro udelí svoje milosti. Ak sa budete vyvyšovať a myslieť si, že ste kýmisi, odíde od vás a ponechá vás na vašu úbohosť*.

Božský Spasiteľ, keď nám chcel ukázať, že pokora je najkrajšia a najcennejšia zo všetkých čností, začína ňou svoje blahoslavenstvá: *Blahoslavení chudobní v duchu, lebo ich je nebeské kráľovstvo*. Sv. Augustín hovorí, že tými chudobnými v duchu sú pokorní ľudia. Preto aj u proroka Izaiáša čítame: *A na takéhoto zhladnem: na pokorného a zroneného duchom* (Iz 66, 2).

Táto čnosť spôsobuje, že sa stávame milí nielen Bohu, ale i ľuďom. Pokorného človeka všetci milujú a každý ochotne prebýva v jeho spoločenstve. Prečo sú deti tak veľmi obľúbené, ak nie kvôli ich pokore a jednoduchosti? Pokorný človek ľahko ustúpi druhému, nikoho nenahnevá, so všetkým bude spokojný a bude sa usilovať ukryť svoju osobu pred zrakom sveta. Vidíme to na príklade sv. Hilariona, ktorého, ako píše sv. Hieronym, si vážili cisári, králi i kniežatá. Vôňa čností tohto muža a svetlo jeho zázrakov sa šírili ďaleko, pričom priťahovali do jeho pustovne nespočetné zástupy ľudí. A on, keď mohol, ukrýval sa, často menil svoju celu, chcel žiť v zabudnutí, nikým nepoznaný. Plakal, keď videl, že kvôli rôznym milostiam i zdraviu – či telesnému alebo duchovnému – ľudia sa obracajú vlastne na neho. Túžil po dávnej samote a so slzami v očiach hovoril: „Vrátil som sa do sveta; už v tomto živote som dostal odmenu, lebo ma ľudia považujú za kohosi väčšieho“. A sv. Hieronym dodáva, že nemôže byť nič obdivuhodnejšie ako takáto pokora v situácii tak všeobecnej úcty. Keď sa dozvedeli, že sv. Hilarion sa chce ukryť v nedostupnej púšti, aby ho tam nikto nenašiel, začali ho nepretržite sledovať, aby nemohol uskutočniť svoj zámer. Vtedy svätec povedal zástupom, ktoré ho nasledovali, že nevezme do úst omrvinku jedla, ak ho nenechajú na pokoji a neponechajú mu slobodu. A nakoniec, sedem dní nič nejedol, až ho nakoniec prestali sledovať. Vtedy utiekol do najvzdialenejších zákutí púšte a z lásky k Bohu sa oddával nábožným cvičeniam. Zdalo sa mu, že až teraz začal skutočne slúžiť Bohu. Aká zriedkavá je opravdivá pokora a pohrdanie sebou samým! Nie je divné, že je tak málo svätých! A ľudia, tak ako neznášajú pyšných, tak milujú pokorných – lebo tí vždy chcú byť na poslednom mieste, lebo si každého vážia, každého docenia. A preto všetci ich radi navštevujú, lebo majú také pekné prednosti.

Potom, je pokora základom všetkých iných čností. Kto by chcel slúžiť dobrému Bohu a spasiť svoju dušu, ten musí v celom rozsahu praktizovať túto čnosť. Bez nej sa nábožnosť bude podobáť steblu slamy zapichnutému v zemi – zvalí ho akýkoľvek závan vetra. Bratia! Zlý duch sa nebojí nábožnosti, ak ona nemá základ pokory, lebo vie, že v takom prípade ju bude môcť zničiť, kedy sa mu zachce. Tak sa stalo s tým pustovníkom, ktorý chodil po žeravom uhlí, pričom neutrpel žiadne

popáleniny, a hneď potom sa stal otrokom najhanebnejších previnení – kvôli nedostatku pokory. Ak nemáte pokoru, tak si musíte priznať, že ste veľmi úbohí, že pri prvom lepšom pokušení padnete. V životopise sv. Antona čítame, že mal zjavenie od Boha a videl množstvo sietí, ktoré nastavil zlý duch, aby zvedol ľudí na hriech. Pri tomto pohľade sa svätec triasol od zdesenia na celom tele, ako lístok osiky, a pýtal sa Boha: „Ách, Pane, kto unikne toľkým osídlam?“ A počul takúto odpoveď: „Pokorný, lebo pokorným Boh dáva milosť, aby sa mohli vzoprieť pokušeniu; naproti tomu pyšní naopak – sú hračkou v rukách diabla a len čo príde pokušenie – padnú. Naproti tomu na pokorných sa zlý duch neodváža zaútočiť“.

Teda v nebezpečenstve duše sa zahaľujme plášťom pokory – vtedy nás diabol nepremôže. Tak postupoval sv. Makárius, ktorý, keď prišlo na neho pokušenie, padol pokorne na kolená a zlý duch utekal. Aká milá je táto čnosť Bohu, akou mocnou zbraňou je proti osídlam pekla!

Bohužiaľ, ako zriedkavo ju dnes stretáme! Predsa pokora nespočíva v pekných slovách a skromných vyjadreniach o sebe. Vidno to na tomto príklade. K sv. Serapionovi prišiel istý pustovník, ktorý sa s týmto svätcom nechcel dokonca modliť – kvôli svojim početným omylom sa považoval za nehodného takej milosti. Neodvážil sa dokonca – hovoril – dýchať ten istý vzduch a sedieť na lavičke vedľa sv. Serapiona. Nedovolil mu ani umyť nohy, čo bolo vo zvyku u pustovníkov. Zdalo by sa, že tento pustovník bol skutočne pokorný. Sv. Serapion ho upozornil, že by bolo lepšie, keby zostal vo svojej pustovni a pracoval, namiesto toho, aby zbytočne behal z kláštora do kláštora. Pri týchto slovách sa pobúrený mních strhol a odišiel, čím jasne ukázal, že jeho pokra je predstieraná. – Preto mu ešte pri odchode Serapion povedal: „Ách, synu, len čo si sa priznával k všetkým možným hriechom, nechcel si sa so mnou modliť ani jesť, lebo si nehodný, a teraz ťa obyčajné napomenutie vyvádza z rovnováhy a popudzuje k hnevu?! Priateľu, tvojim čnostiam a dobrým skutkom chýba najkrajšia ozdoba – chýba im pokora!

Na tomto príklade vidno, aká zriedkavá je opravdivá pokora. Keď ľudia počujú pochvaly, pochlebovania, keď ich oceníme, vtedy sú zapálení za dobré skutky – všetko by dali, všetko by rozдали. Ale keď počujú čo len malé pohanenie, keď vidia ľahostajnosť voči svojej osobe – už ich to sužuje, dokonca niekedy ich to vedie k slzám, naplňa ich to trpkosťou, už sa búria a znechucujú, ohovárajú blížneho z nespravodlivosti, uchylujú sa k ohováraniam. Nie je divné, že v dnešných časoch vidíme u kresťanov čnosti iba zdanlivé – lebo im chýba pokora.

V čom spočíva pokora? Budem vám hovoriť o dvoch druhoch tejto čnosti: o pokore vnútornej a vonkajšej. *Vonkajšia* pokora spočíva v tom, aby sme sa:

1. nechválili pred ľuďmi dobrými skutkami a úspechom, nerozprávali o svojich prednostiach, ba dokonca o omyloch, neopakovali to, čo iní hovoria o nás dobré;

2. ukrývať svoje dobré skutky, almužny, modlitby, pokánie, dobrodenia preukázané blížnemu ako aj neviditeľné milosti, ktoré udeľuje sám Boh;

3. netešili z pochvál a aby sme iba samému Bohu pripisovali skutok, kvôli ktorému nás ľudia chvália; dobre je prejsť v rozhovore na inú tému, aby sme prerušili pochvaly;

4. nehovorili o sebe, ani zle, ani dobre; (Sú ľudia, ktorí často hovoria o sebe zle preto, aby ich chválili. To je falošná pokora. Nehovorte o sebe nič a buďte presvedčení, že sami ste úbohí a že vás iba Boh z ľútosťi drží na svete);

5. nikdy sa nehádať so seberovnými; treba ustúpiť, ak to dovoľuje svedomie; (Nech sa nám nezdá, že je pravda vždy na našej strane – veď či sa často nemýlime? Iba človek plný pýchy chce vždy, aby bolo podľa neho).

6. nebuďme smutní a nežiaľme, ak nás hania – to by svedčilo o nedostatku pokory; (Podľa vzoru svätého kráľa Dávida (pozri Ž 7, 5) treba ďakovať Bohu, keď sa nám ľudia odplácajú zlom za dobro).

7. podľa vzoru Krista, ktorý bol *naplnený výsmechom* ako aj podľa vzoru Apoštolov (pozri Sk 5, 41), ktorí sa tešili, že mohli trpieť z lásky k Spasiteľovi, treba ochotne znášať prenasledovania a urážky, lebo to bude našim šťastím a nádejou v hodine smrti;

8. nerobiť sa nevinným a neospravedlňovať sa, ak sme sa dopustili činu hodného odsúdenia; (Obyčajne ľudia v takých prípadoch sa utiekajú ku klamstvám a vytáčkam. Keby nás nesprávne posudzovali, usilujme sa mlčať, ak tým neutrpí sláva Božia. Tak konala mladá dievčina sv. Marína. Mohla sa ľahko očistiť od výčitiek, ale to neurobila).

9. túžiť po nepríjemných veciach a skromne sa obliekať.

V čom spočíva *vnútorná pokora*? V tomto:

1. Myslieť o sebe pokorne, nechváliť sa v srdci a mať hlboké presvedčenie, že podľa nauky Ježiša Krista (pozri Jn 15, 5), bez milosti nemôžeme nič dobré urobiť; bez nej nedokážeme dokonca meno Ježiš vysloviť s úctou (pozri 1 Kor 12, 3);

2. nesužovať sa, keď iní vidia naše omyly, lebo vtedy máme možnosť pokoriť sa;

3. byť spokojný s darmi, ktoré dostávame a nesužovať sa, že iní sú bohatší, schopnejší a čnostnejší;

4. podrobovať sa vôli a súdom iných, ak to nie je proti nášmu svedomiu; (Skutočne pokorný človek pripomína zomrelého, ktorý sa nehnevá, keď mu krivdia, ale ani sa neteší, keď ho chvália).

V tom teda spočíva kresťanská pokora, ktorá nás robí milými Bohu i ľuďom. Zamyslite sa teraz, či máte túto čnosť. Ak ju nemáte, tak sa vrúcne o ňu modlite k Bohu, aby ste ju dostali. Lebo bez nej nemožno dosiahnuť kráľovstvo nebeské. Sv. Bernard bol tak presvedčený o svojej ničote, že keď vstúpil do nejakého mesta, padol na kolená a prosil Boha, aby nekarhal obyvateľov kvôli ich hriechom. Lebo si myslel, že kdekoľvek sa ocitne, pritiahne na to miesto, svojou hriešnosťou, Božie prekliatie. Ako neobdivovať pokoru tak veľkého svätca – a predsa jeho život je jedna dlhá reťaz zázrakov!

Kiežby táto pekná čnosť vždy sprevádzal naše skutky – vtedy budú mať zásluhu pre život večný!

Ste pokorní pri modlitbe a máte pocit, že ste nehodní, aby ste stáli v prítomnosti Boha? Keby ste mali pokoru, nepohrdali by ste modlitbou a nemodlili by ste sa pri obliekaní alebo pri práci. Keby ste mali túto peknú čnosť, s akou úctou, skromnosťou a chvením by ste počúvali svätú omšu! Nebolo by vás vidieť, ako sa smejete, ako sa rozprávate, ako sa obzeráte na všetky strany, spíte v kostole, či ako sa modlíte, pričom nepreukazujete ani znak zbožnosti či lásky k Bohu. Nenudili by ste sa na pobožnosti, boli by ste vďační Bohu za to, že je taký dobrý a milosrdný, že vám dovoľuje prebývať medzi veriacimi, hoci kvôli svojim hriechom by ste si zaslúžili večné zavrnutie. Keby ste mali túto čnosť, nasledovali by ste tú kanaánsku ženu, ktorá, keď prosila o uzdravenie pred očami všetkých ľudí, padla pred Pánom Ježišom na kolená (pozri Mt 15, 26). Nasledovali by ste príklad Magdalény, ktorá pred toľkými zhromaždenými bozkávala Kristovi nohy (por. Lk 7, 38). Keby ste mali pokoru, konali by ste tak, ako tá žena, ktorá dvanásť rokov trpela na krvotok, s pokorou sa

vrhla pred Božským Majstrom na zem, aby sa dotkla aspoň obruby Jeho rúcha. Keby ste mali pokoru sv. Pavla – ktorý bol uchvátený do tretieho neba, a aj napriek tomu sa považoval za posledného z Apoštolov – vaše konanie by muselo byť celkom iné!

Ó, môj Bože, aká pekná je táto čnosť, ale aká zriedkavá...

Keby ste mali pokoru, nezatajovali by ste v spovedi svoje hriechy, nehovorili by ste ich bezmyšlienkovito, ako keď rozprávate nejaký príbeh pre zábavu, nezvalovali by ste viny na iných! Keby ste si patrične uvedomili veľkosť svojich hriechov a nesmierne milosrdenstvo Božie, prenikol by vás svätý strach! Sv. Ján Klimak hovorí, že na vlastné oči videl veľmi pokorných a umŕtvených rehoľníkov, ktorí hlasne stenali, pričom prosili milosrdného Boha o odpustenie. Ich ston a modlitby mohli pohnúť srdcia tvrdé ako kamene. A ďalej hovorí tento svätý, ako počul v kláštore hrozné náreky: „Beda nám nešťastným! Tvoja spravodlivosť, Pane, nás môže vrhnúť do pekla! Ách, Bože, odpusť nám, ak naše duše sú ešte schopné obsiahnuť odpustenie!“ Všetci títo pustovníci pred očami duše mali obraz smrti a preto si hovorili: „Čo sa s nami stane, keď sme urazili takého dobrého Boha? Či ešte môžeme mať nádej v deň pomsty?“ Iní zasa prosili, aby ich telá po smrti utopili alebo hodili na zožratie zvieratám. A potom sa pýtal predstavený tohto kláštora sv. Jána Klimaka: „Otče, vidíš našich žoldnierov?“. A sv. Klimak mu na to vyznal, že keď počul náreky týchto koriacich sa kajúcnikov, nemohol hovoriť, nemohol sa modliť – iba sa neovládal a plakal, nariekal.

A prečo my, drahí bratia, sa neponížime, hoci sme sa dopustili mnoho horších hriechov? Dôvod bohužiaľ spočíva v tom, že málo poznáme sami seba.

II.

Ak kresťan dobre pozná sám seba, tak musí byť pokorný. Lebo sú tri veci, ktoré nám musia pokoru ponúkať. Sú to: 1. veľkosť Božia; 2. poníženie a pokorenie sa Ježiša Krista; 3. naša vlastná úbohosť.

1. Kto rozjíma, aký veľký je Boh – On, ktorý úkonom svojej vôle stvoril z ničoho nebo a zem a jedným pohľadom môže obrátiť navnivoč celý vesmír – kto o tom rozjíma, či sa bude nadúvať pýchou v Jeho prítomnosti? Boh je nekonečne veľký, Jeho moc nepozná hraníc; On má všetky dokonalosti, je večný, nekonečne spravodlivý, a Jeho prozreteľnosť najmúdrejšie všetko riadi. A my sme ničotou. Či sa nemáme oveľa viac báť ako sv. Martin, že sa otvorí zem pod našimi nohami a pohltí nás zaživa, lebo nie sme hodní, aby sme žili na svete? V živote sv. Pafnucia čítame, že kedysi stretol veľkú hriešnicu a spýtal sa jej iba toľko, či je Boh v nebi. – „Áno – odpovedala – a viem aj to, že jeho kráľovstvo je pripravené pre tých, ktorí žijú podľa Jeho prikázaní a že jestvuje peklo pre zlých“. – „Ak vieš o tom všetkom, tak prečo nivočíš toľko duší a sama sa vystavuješ večnému ohňu?“ – spýtal sa Pafnucius. Vtedy si hriešnica uvedomila, že k nej hovorí človek poslaný od Boha – padla mu so slzami k nohám a povedala: „Otče, ulož mi akékoľvek pokánie a ja ho čo najprísnejšie zachovám“. Vtedy ju svätý starec zatvoril do maličkovej cely a povedal: „Si veľký zločinec; si nehodná vysloviť meno dobrého Boha; preto sa obracaj k východu slnka, a budeš sa modliť iba túto jednu modlitbu: *Ty, ktorý si ma stvoril, zmiluj sa nado mnou*“. – A tak tri roky, každý deň a každú noc, so slzami a nárekom kajúcnica – sv. Tais – opakovala túto jednu modlitbičku. Áno – pokora nás učí poznať aj seba samých!

2. Pokorenie Ježiša Krista je druhým podnetom, ktorý nám prikazuje ponížovať sa. Keď si pomyslím – hovorí sv. Augustín – že Boh od svojho vtelenia až po smrť na kríži žil v pokorení a pohŕdaní, že bol nedocenený na zemi, či sa ja mám báť vlastného pokorenia? Boh hľadá poníženie, a ja, pozemský červík, mal by som sa vyvyšovať? Ó, Bože môj, znič tú pýchu, ktorá ma vzdďaľuje od Teba!

3. A tretím podnetom, ktorý nám káže pokorovať sa, je naša úbohosť. Ničota je našim začiatkom; uplynul nekonečný počet storočí, kým sme prišli na svet. K ničote smerujeme – iba ruka Všemohúceho nás udržia. Bez bdelej opatery Boha, zmizli by sme z povrchu zeme tak rýchlo, ako slabý lístok strhávaný šialeným víchrom. A čím sa môže človek vynášať – ten človek, o ktorom hovorí Jób: *Veď človek, čo sa zo ženy narodil, má dni krátke a plné lopoty, jak keď kvet pučí, vzápätí však vädne, jak keď tieň beží, nezastaví sa* (Jób 14, 1). Sv. Gregor pápež hovorí, že človek, ktorý si myslí, že je čímisi, je nemúdry. Keby dobre poznal seba, cítil by voči sebe odpor a pohrdanie.

Všetky naše schopnosti a všetky talenty pochádzajú od Boha, ktorý ich rozdeľuje podľa svojej vôle a my nemáme z toho žiadny dôvod na slávu. Človek nie je správcom svojej spásy, sám od seba neprináša nič, okrem hriechu a klamstva. Sám, vlastnými silami, môže sa nanajvýš zahubiť. Sv. Augustín hovorí, že celé naše poznanie sa obmedzuje na to, že sami od seba sme ničotou, a všetko, čo máme, pochádza od Boha.

Okrem toho nakoniec, preto sa musíme ponížovať, že si to vyžaduje naše šťastie a nebeská sláva. Sami so sebou tu nemôžeme rátať – môžeme rátať iba s milosrdenstvom Božím a nekonečnými zásluhami Ježiša Krista. Ako deti Adama, zasluhujeme si peklo. Aký dobrý, aký milosrdný je Boh, ktorý nekonečné dobrá – dobrá, ktoré si nemôžeme sami zaslúžiť – predsa nám ich prisľúbil!

Aký je z toho záver?

Každý deň prosme Boha o pokoru, aby sme si pomocou Jeho milosti mohli uvedomiť, že sami od seba sme ničím, že všetky dobrá tak telesné ako i duchovné pochádzajú iba od Neho. Cvičme sa v pokore, vždy, keď máme k tomu príležitosť. – Buďme presvedčení, že žiadna čnosť sa tak nepáči tak veľmi Bohu, ako pokora, že spolu s ňou máme všetky ostatné čnosti. Aj keby sme boli akými veľkými hriešnikmi, Boh nám určite odpustí – ak budeme pokorní. Áno, bratia, milujme túto peknú čnosť, lebo ona nás zjednocuje s Bohom, ona uľahčuje spolužitie s blížnymi, ona nám pomáha niesť kríž a naplňuje nás tou blaženou nádejou, že kedysi budeme vidieť Boha. *Blahoslavení chudobní v duchu, lebo ich je nebeské kráľovstvo*. Amen.